

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วยทราย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวความคิดของแผนงานวิจัย ดังนี้

1. ตำบลห้วยทราย
2. บัญชีครัวเรือน
3. เศรษฐกิจพอเพียง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตำบลห้วยทราย

ตำบลห้วยทราย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีอายุประมาณ 160 ปี ที่ได้ชื่อว่าห้วยทราย เพราะมีลำห้วยหลายสายซึ่งไหลมาจากป่าไหลลงสู่แม่น้ำแมริม ในขณะเดียวกัน มีทรายจำนวนมาก ไหลปนมากับน้ำด้วย ชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่า “ห้วยทราย” นับตั้งแต่นั้นมา (ไทยตำบล คอท คอม, 2561: ออนไลน์)

พื้นที่

ตำบลห้วยทราย แบ่งการปกครองเป็น 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านอ้อย หมู่ที่ 2 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 3 บ้านหนองปลามัน หมู่ที่ 4 บ้านแม่แอน และหมู่ที่ 5 บ้านหัวฝาย เป็นที่ราบเชิงเขา ประชาชนเป็นคนพื้นเมือง มีแม่น้ำแมริม ไหลผ่าน มีพื้นที่ 848 ไร่

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ต.สะลวง อ.แมริม จ.เชียงใหม่

ทิศใต้ ติดกับ ต.ริมเหนือ และ ต.แม่แรม อ.แมริม จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.สันโป่ง และ ต.จี้เหล็ก อ.แมริม จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดกับ ต.แม่แรม อ.แมริม จ.เชียงใหม่

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ทำไร่ และรับจ้าง

สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,004 ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 1,800 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

จำนวนประชากร

ประชากรในตำบลห้วยทราย มีดังนี้ (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2561: ออนไลน์)

จำนวนหลังคาเรือน :	936 หลังคาเรือน		
จำนวนประชากร :	4,716 คน	จำนวนผู้สูงอายุ :	833 คน
จำนวนเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี :	193 คน	จำนวนผู้สูงอายุ ที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง :	78 คน
จำนวนสตรีตั้งครรภ์ :	27 คน	จำนวนผู้สูงอายุ ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ :	10 คน
จำนวนสตรีอายุ 35 ปี ขึ้นไป :	1,432 คน	จำนวนผู้พิการ :	15 คน

การเดินทาง

จากที่ว่าการอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เข้าทางแยกองค์การบริหารส่วนตำบลริมเหนือ เป็นถนนลาดยาง และคอนกรีต ถึงตำบลห้วยทราย ระยะทาง 7 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 15 นาที

บัญชีครัวเรือน

บัญชีครัวเรือน เป็นการรวบรวมและบันทึกข้อมูลด้านรายรับรายจ่ายในชีวิตประจำวันของชุมชนตำบลห้วยทราย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบว่ารายจ่ายที่จ่ายไปในแต่ละวันเป็นรายจ่ายที่จำเป็นหรือไม่ มีรายจ่ายมากกว่ารายรับหรือไม่ และมีเงินออมจำนวนเท่าใด

การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน เป็นการบันทึกรายรับรายจ่ายของครอบครัว รูปแบบของสมุดบัญชีมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัว เนื่องจากผู้ใช้ข้อมูลจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็น คนในครอบครัวเท่านั้น ซึ่งหากทุกครัวเรือนมีการบันทึกบัญชีอย่างถูกต้องสม่ำเสมอ ก็จะสามารถช่วยให้ผู้จัดทำบัญชีได้ทราบตัวเลขรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงและหากนำหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการวิเคราะห์ตัวเลขรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้น จะทำให้ผู้บันทึกบัญชีตระหนักถึงการลดจำนวน ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและเพิ่มการออมเงินให้มากขึ้น สามารถลดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ไม่มีปัญหาหนี้สิน มีความสุขกายสุขใจ และเกิดเป็นสังคมน่าอยู่ต่อไป (วาริพิน มงคลสมัย, 2552) ความสำคัญของการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน (รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และนิสร่า จันทร์เจริญสุข, 2556) มีดังนี้

1. ทำให้ทราบรายรับ และรายจ่าย ของครัวเรือน คำว่ารายรับ เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ครัวเรือนได้รับ เช่น เงินเดือน ดอกเบี้ยรับจากการนำเงินฝากธนาคาร การจำหน่ายพืชผลทางการเกษตร ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการให้บริการ ค่าเบี้ยผู้สูงอายุ เป็นต้น สำหรับคำว่ารายจ่าย เป็น

ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ครัวเรือนจ่ายออกไป เช่น ค่าน้ำค่าไฟ ค่าอาหาร ของใช้/เสื้อผ้า ค่าโทรศัพท์ ค่ายา ค่าพาหนะ ค่าฌาปนกิจ ค่าทำบุญ ค่าปุ๋ย ค่าเครื่องสำอาง ค่าส่งบุตรเรียนหนังสือ ค่าผ่อนรถ ของ ฝ้าป่า และค่าเบี้ยประกัน ต่าง ๆ

2. ทำให้ทราบว่าครัวเรือนมีเงินคงเหลือเท่าใด เมื่อนำยอดรวมรายรับและรายจ่ายทุกวันหรือ เมื่อนำยอดรวมรายรับและรายจ่ายทุกเดือน มาหักกันจะเป็นเงินคงเหลือ หากรายรับมากกว่ารายจ่าย นั่นคือ เงินออม แต่หากรายรับน้อยกว่ารายจ่าย แสดงว่า มีหนี้สิน หรือนำเงินออมมาใช้

3. ทำให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงิน ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ทราบว่า รายจ่ายใดที่จำเป็น ควรจะเตรียมเงินไว้สำหรับจ่ายให้เพียงพอ สำหรับรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ควรจะลด รายจ่ายดังกล่าว นอกจากนี้หากมีโครงการใช้เงินที่สำคัญแต่มีมูลค่าสูง ก็ควรจะสะสมเงินเอาไว้ให้ เพียงพอ เพื่อจะได้ไม่ต้องมีหนี้สินจากการกู้ยืม อีกทั้งควรจะเตรียมเงินไว้เพื่อสำรองไว้ในยาม ฉุกเฉิน เช่น ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าใช้จ่ายเนื่องจากอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิด

รูปแบบของสมุดบัญชีครัวเรือนมีหลากหลายขึ้นอยู่กับผู้จัดบันทึก ตัวอย่างเช่น นักศึกษาชอบ สมุดบัญชีครัวเรือนขนาดเล็ก กะทัดรัด พกพาสะดวก (วาริพิณ มงคลสมัย, 2550) แต่ชุมชนที่สูงวัย ชอบสมุดบัญชีที่มีตัวหนังสือขนาดใหญ่ และมีข้อมูลรายรับรายจ่ายที่เกิดประจำแสดงไว้ล่วงหน้า ตัวอย่างของสมุดบัญชีครัวเรือนแสดงดังนี้

สมุดบัญชีครัวเรือน

รายรับ		จำนวนเงิน
1.	ค่ารับจ้างปักผ้า	
2.	ค่ารับจ้างทั่วไป เช่น ตัดผัก	
3.	การขายผลิตผลจากการทำไร่ / ทำสวน / ปลุกผัก	
4.	เบี้ยผู้สูงอายุ	
5.	อื่น ๆ.....	
รวม รายรับ		
รายจ่าย		จำนวนเงิน
1.	ค่าอาหาร	
	1.1 ข้าว	
	1.2 ไข่ไก่	
	1.3 เครื่องปรุงอาหาร	
	1.4 ผักต่าง ๆ	

	1.5 เนื้อสัตว์	
	1.6 เครื่องดื่มต่าง ๆ	
	1.7 อาหารสำเร็จรูป (มาม่า ก๋วยเตี๋ยว ฯลฯ)	
	1.8 อื่น ๆ.....	
	2. ค่าเสื้อผ้า / เครื่องนุ่งห่ม	
	3. ค่าสุขภาพในบ้าน (สบู่แชมพู ฯลฯ)	
	4. ค่าการศึกษา (ค่าเทอม ค่าอาหารและค่าขนมบุตร ฯลฯ)	
	5. ค่ารักษาพยาบาล	
	6. ค่าน้ำมันรถ / ค่าเดินทางเข้าเมือง/ต่างจังหวัด	
	7. ค่าไฟฟ้า / ค่าน้ำประปา	
	8. แก๊สหุงต้ม	
	9. ค่าปุ๋ย	
	10. ปรึกษาทำบุญ งานบวช งานแต่ง ฌาปนกิจ	
	11. ค่าหุ้นออมทรัพย์	
	12. ค่าโทรศัพท์บ้าน/บัตรเติมเงิน	
	13. ค่าเหล้า / ค่าเบียร์	
	14. ค่าบุหรี่ ยาสูบ	
	15. ค่าเสียงโชค / ค่าหวย	
	16.	
	รวม รายจ่าย	

เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่และประโยชน์ของการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) เป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1.1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

1.2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

1.3 คำนิยาม ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้

1.3.1 ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

1.3.2 ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

1.3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (Self-immunity) หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

1.4 เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

1.4.1 เงื่อนไขความรู้ (Knowledge Conditions) ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

1.4.2 เงื่อนไขคุณธรรม (Moral Conditions) ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

1.5 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม

2. ความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) และแนวปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกลักษณะและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่ แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช รับสั่งว่า “ให้ร่ำรวย แต่ร่ำรวยแล้วต้องรักษาให้คงอยู่ ต้องยั่งยืน และต้องกระจายอย่างทั่วถึง” ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ใช่เศรษฐกิจสำหรับคนยากจน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ แบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า ได้ดังนี้

2.1 แบบพื้นฐาน ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร

เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่า มีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าว จาก

การแก้ปัญหาคความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่งได้ และใช้ที่ดินส่วนอื่น ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นระดับครอบครัว อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่ง ในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ก็จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน ราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม

2.2 แบบก้าวหน้า แบ่งเป็นความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กร และความพอเพียงในระดับประเทศ ดังนี้

2.2.1 ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียง
แบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่าง ๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้ว ก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามกำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้น ๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง

2.2.2 ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า
ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจ สร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้ จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา การแลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนา ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง กลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ที่สุดในที่สุด

3. ประโยชน์ของการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องใหม่ (วัชรินทร์ คันทะชา, 2549) แต่คนไทยหลายคนอาจจะไม่เข้าใจ แม้จะได้ยินบ่อยและเหมือนจะเข้าใจมาตลอด ทุกคนล้วนแต่มองว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่น่ายกย่อง แต่เมื่อขาดความเข้าใจเสียแล้ว จึงยังมีน้อยรายที่จะนำมาปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในแวดวงธุรกิจ แทบจะนับรายได้ถึงองค์กรที่น่าปรัชญาทางธุรกิจนี้มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมชัดเจนเศรษฐกิจพอเพียงวันนี้จึงไม่ต่างอะไรกับของดีที่วางไว้บนหิ้ง หากเราสามารถแปลความเศรษฐกิจพอเพียงได้ตรงกัน กระทั่งส่งต่อความเข้าใจไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างสัมฤทธิ์ผล จะทำให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. รู้จักตัวเอง
2. รู้จักคู่แข่ง
3. พัฒนาตัวเองอยู่เสมอ
4. มีความรอบคอบไม่ประมาท
5. มีระบบบัญชีที่โปร่งใสตรวจสอบได้
6. ได้รับความเชื่อมั่นจากสถาบันการเงิน
7. ได้รับความเชื่อมั่นจากผู้บริโภค
8. มีความสามารถในการแข่งขัน
9. มีความมั่นคงที่ยั่งยืนพึ่งพาตัวเองได้
10. มีความยืดหยุ่นพร้อมรับกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น เศรษฐกิจพอเพียงกับงานวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบัญชีครัวเรือน มีดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงกับงานวิจัย

การวิจัย “การน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏ” (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ เพื่อรวบรวมแนวคิดเรื่องทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ และเพื่อสำรวจการน้อมนำแนวพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติของสถาบันราชภัฏและหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้ง เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักการทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สถาบันและชุมชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารร่วมกับการศึกษาคูณและการศึกษาสำรวจการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง ของหน่วยงานต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า แนวพระราชดำริ พัฒนาการจาก “ความพอเพียง” ในความหมายว่าพออยู่พอกิน พอควร มีความสุข ไปสู่ “พอมีพอกินเป็นขั้นที่หนึ่ง” ขั้นต่อไป ให้มีเกียรติยศขึ้นด้วยตนเอง ขั้นที่สาม ให้หนักถึงผู้อื่น” ปรากฏเป็นรูปธรรมในทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ตามลำดับ จนบรรลุสัมฤทธิ์ผลเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน และเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า โดยใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีใหม่ บนความสามัคคี ความร่วมมือ ความขยัน อดทนและความปรารถนาดีต่อกัน การปฏิบัติตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้ประเทศเจริญได้

ก่อนปี พ.ศ. 2535 การดำเนินการกิจการฝึกหัดครูในภูมิภาคต่าง ๆ ของกรมการฝึกหัดครู โดยเฉพาะ โครงการฝึกหัดครูชนบท เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นฐานความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาครอบครัว และพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาชนบทที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นการปฏิบัติภารกิจที่สอดคล้องแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงโดยธรรมชาติ

หลังจากได้รับพระราชทานนามราชภัฏและตราสัญลักษณ์ประจำพระองค์ บทบาทของวิทยาลัยครูปรับเปลี่ยนเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สถาบันราชภัฏทุกแห่งได้น้อมนำแนวพระราชดำริเป็นปรัชญานำทางในการปฏิบัติงานตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และสถาบันราชภัฏทุกแห่ง

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏน้อมนำ แนวพระราชดำริไปสู่การปฏิบัติ โดยการก่อตั้งศูนย์เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ การนำปรัชญาการพัฒนาท้องถิ่นมาเป็นปรัชญาหลักประจำสถาบันราชภัฏและการเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา การอัญเชิญแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง นับเป็นบทบาทที่สำคัญที่มีส่วนทำให้ท้องถิ่นห่างไกลทั่วประเทศไทย ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสอดคล้องกับพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏมีนโยบายอัญเชิญแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการไว้ในรายวิชาต่าง ๆ และวิชาการศึกษาทั่วไป ทั้งหลักสูตรศิลปศาสตรครุศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และหลักสูตรปริญญาตรี สาขา บัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จบจากสถาบันราชภัฏเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี และแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากที่สุด ทำให้บัณฑิตและมหาบัณฑิตจากสถาบันราชภัฏเป็นที่ยอมรับว่า มีความเชี่ยวชาญการทำงานในท้องถิ่น

รายวิชาในหลักสูตรของสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ซึ่งมีแนวพระราชดำริ เรื่องทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกอยู่ได้แก่ วิชาวิถีไทย ความจริงของชีวิต วิถีโลก เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรทางเลือก ชีวิตและสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน ทฤษฎีการพัฒนาชาติ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง การพัฒนาแบบยั่งยืน ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชนกระบวนการพัฒนาชุมชน และอื่น ๆ อีกมาก การอัญเชิญแนวพระราชดำริในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาไว้ในคำอธิบายรายวิชาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏตระหนักในความสำคัญมีความจงรักภักดี และด้วยความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาท้องถิ่นไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงได้มีการผลักดันให้สถาบันราชภัฏทุกแห่ง

ประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริอันทรงคุณค่า โดยการถ่ายทอดความเป็นศาสตร์ และความเป็นเลิศแห่งกระบวนการพัฒนาสังคมให้แก่บัณฑิตของสถาบันราชภัฏซึ่งเป็นปัญญาชนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การก่อตั้งศูนย์ศึกษาพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ตามแนวพระราชดำริในสถาบันราชภัฏทุกแห่ง เป็นความพยายามที่จะศึกษา รวบรวม และมีส่วนร่วมในการศึกษาซึ่งกัน และกันระหว่างสถาบันราชภัฏกับชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการเป็นวิทยากรศึกษา วิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปพัฒนาร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในลักษณะพหุภาคี กระตุ้นให้หน่วยงานต่าง ๆ เกิดการพัฒนา โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง สภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ เกิดการตื่นตัว ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ มีความเชื่อมั่นต่อแนวพระราชดำริ เรื่องทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นเป็นลำดับ

การนำปรัชญาการพัฒนาท้องถิ่นมาเป็นปรัชญาหลักประจำสถาบันราชภัฏทุกแห่งเป็นการดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงนำแนวพระราชดำริไปทดลองปฏิบัติจนเป็นผลในหลายพื้นที่ เป็นที่ประจักษ์ในหมู่พสกนิกรทั้งชาวไทยและต่างประเทศ การดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของสถาบันราชภัฏทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวพระราชดำริและท้องถิ่น ในลักษณะการศึกษาคูณาการทดลอง การพิสูจน์ทฤษฎีเชิงสาธิต การศึกษารวบรวม และค้นคว้าวิจัย ยังผลให้วงวิชาการพัฒนาของประเทศไทยมีแนวทางในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น มีการค้นพบแนวทางการสร้างอำนาจ และความเป็นปึกแผ่นให้แก่ระบบเศรษฐกิจไทยชัดเจนยิ่งขึ้น

การเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนาของสถาบันราชภัฏเพชรบุรี เป็นความพยายามผลักดันให้มีการศึกษาแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยละเอียดลึกซึ้ง โดยสถาบันราชภัฏมีความมุ่งหมายจะให้ป็นศาสตร์พลังของแผ่นดินเพื่อผลิตนักพัฒนาที่จะดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาท สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏจึงส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาขึ้นจนเป็นผลสำเร็จ และได้ทำการเปิดสอนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 นับเป็นสถาบันการศึกษาในระดับสูงแห่งแรก ที่เปิดสอนหลักสูตรเกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาประเทศอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างจริงจัง แสดงให้เห็นว่าสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏมีการศึกษาค้นคว้าวิจัย และน้อมนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นที่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย

แนวทางการน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้พัฒนาคน พัฒนาสถาบัน และพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏควรดำเนินกลยุทธ์สู่ความสำเร็จด้วยการปรับเปลี่ยน

กระบวนการดำเนินการทำงานให้มุ่งสู่อุดมการณ์ร่วมกันในความเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้พื้นที่ชุมชนในเขตความรับผิดชอบเป็นเป้าหมายหลักของการปฏิบัติงาน และเชื่อมโยงกันทั่วประเทศเป็นการพัฒนาร่วมกันทั้งระบบ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบัญชีครัวเรือน

การนำการบัญชีมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเรียกว่า “บัญชีครัวเรือน” จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้จัดทำคือ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดการประหยัดและการออมและในที่สุดจะสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน วัตถุประสงค์ของการบันทึกบัญชี คือ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลการดำเนินงานของกิจการ ให้ข้อมูล ในการบริหารงานและตัดสินใจแก่ผู้บริหารของกิจการ นอกจากการบัญชีมีความสำคัญทางด้านธุรกิจแล้วยังสามารถนำการบัญชีมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย โดยมีการนำการบัญชีมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเรียกว่า “บัญชีครัวเรือน” สำหรับการบันทึกรายรับและรายจ่าย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้จัดทำคือ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดการประหยัดและการออม และในที่สุดจะสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน (ภัทรา เรื่องสินภิญญา , 2554) เนื่องจากข้อมูลทางบัญชีทำให้ผู้บันทึกบัญชีทราบว่าสิ่งใดที่ควรใช้จ่ายอย่างประหยัด (วาริพัฒน์ มงคลสมัย, 2560)